

KANGASNIEMEN KUNTA
Tarkastuslautakunta

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA
2022

Sisällysluettelo

<u>1.</u>	<u>Tarkastuslautakunta</u>	1
<u>2.</u>	<u>Tavoitteiden toteutuminen</u>	3
	<u>2.1 Kuntastrategia ja tavoitteiden asettaminen</u>	3
	<u>2.2 Yleistä</u>	4
	<u>2.3 Sitovien tavoitteiden toteutuminen</u>	5
	<u>2.3.1. Hallintopalvelut</u>	5
	<u>2.3.2. Konserni- ja elinkeinopalvelut</u>	6
	<u>2.3.3. Sosiaali- ja terveystyöpalvelut</u>	7
	<u>2.3.4. Kunnanhallitus yhteensä</u>	7
	<u>2.3.5. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta</u>	7
	<u>2.3.6. Yläkoulun opetus</u>	8
	<u>2.3.7. Lukion opetus</u>	9
	<u>2.3.8. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut yhteensä</u>	9
	<u>2.3.9. Tekninen lautakunta</u>	10
	<u>2.3.10. Tekniset palvelut yhteensä</u>	10
	<u>2.3.11 Tarkastuslautakunnan kokonaisarvio sitovista tavoitteista</u>	11
<u>3.</u>	<u>Toiminnan arviointi</u>	12
	<u>3.1. Toiminta ja talouskatsaukset</u>	12
	<u>3.2. Henkilöstö</u>	12
	<u>3.3. Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen 2022</u>	13
	<u>3.4 Kokonaistalouden tunnusluvut 2022–2021</u>	13
	<u>3.5 Talousarvion toteutuminen</u>	14
	<u>3.6 Vesilaitos</u>	15
<u>4.</u>	<u>Yhteenveto</u>	17
<u>5.</u>	<u>Allekirjoitukset</u>	19

• Tarkastuslautakunta

Kunnanvaltuuston päätöksellä 23.8.2021 § 43 on valittu toimikaudeksi 2021–2024 tarkastuslautakuntaan seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Asema	Varsinainen Jäsen	Varajäsen
Puheenjohtaja	Pasi Hänninen	Sirpa Laitinen
Varapuheenjohtaja	Simo Hokkanen	Petri Pylvänäinen
Jäsen	Vesa Paronen	Petri Ikonen
	Anne Puikkonen	Arto Tommola
	Sirpa Sappinen	Marjo Heikkinen

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnan hallintosäännön 69 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on lisäksi:

- 1) seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi,
- 2) huolehdittava siitä, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa,
- 3) tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioinnin tulokset raportoidaan valtuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunta voi antaa myös muita tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä valtuustolle.

Toimikauden alussa lautakunta on laatinut arvioinnin nelivuotissuunnitelman koko toimikaudelle. Vuoden 2022 toiminnan ja talouden käsittelyä varten on lautakunta kokoontunut kolme (3) kertaa. Vuodelle 2022 työohjelman mukaisesti lautakunnan painopistealueina olivat: Sosiaali- ja terveystalot sekä hyvinvointialueet, Kiinteistö Oy Myrskytalon ja Myrskylyhty ry:n tilanne, Kangasniemen Vuokratalot Oy:n tilanne, ja talous ja tasapainottamistoimenpiteet

ja henkilöstö. Kokousten yhteydessä on saatu selvityksiä kunnan talouden kehityksestä ja talousarvion toteutumisesta. Kokouksissa on kuultu kunnanjohtajaa ja muita kunnan johtavia ja tulosityksikköjen toiminnasta vastaavia viranhaltijoita. Lautakunnan jäsenet ovat tutustuneet hallinnon pöytäkirjoihin, toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä tilinpäätökseen. Koronaepidemian vuoksi lautakunta ei tutustunut paikan päällä yksittäisten toimintojen järjestämiseen tai investointeihin.

Lautakunta on saanut selonteon vuoden aikana vastuullisen tilintarkastajan suorittamasta tarkastuksesta. Lautakunnan työskentelyssä on otettu huomioon lautakunnan jäsenten esteellisyydet.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa sidonnaisuusilmoitusten tekoa. Kuntalain 84 §:n mukaan sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta on käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset kokouksessaan 28.9.2022 § 39 ja 7.12.2022 § 50. Kunnanvaltuusto on saanut sidonnaisuusilmoitukset tietoonsa 12.12.2022 § 76. Lisäksi ilmoitukset ovat nähtävissä kunnan nettisivuilla.

Vuoden 2022 työohjelman mukaiset kokoukset:

Kokouspäivä	Aihe(et)
30.8.2022	Talouskatsastus, Kiinteistö Oy Myrskytalon ja Myrskylyhty ry:n tilanne, tilintarkastajan tarkastussuunnitelman esittely vuodelle 2022, tarkastuslautakunnan työohjelma, koulutustilaisuuksia.
28.9.2022	Kiinteistö Oy Myrskytalon ja Myrskylyhty ry:n tilanne, Kangasniemen Vuokratalot Oy:n tilanne, sidonnaisuusrekisteri, tarkastuslautakunnan työohjelma.
7.12.2022	Kunnan ajankohtaiset asiat, hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisen taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset kuntaan ja kuntastrategian toteutuminen, tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen 2021 pyydyt lisäselvitykset, talouskatsaus ja talousarvio vuodelle 2023, tilintarkastajan raportointi, tarkastuslautakunnan talousarvio vuodelle 2023, sidonnaisuusrekisteri.
10.2.2023	Teknisen johtajan kuuleminen, hallinto ja investoinnit, Ruoka- ja puhtauspalveluiden toiminnan esittely, ruoka- ja puhtauspalvelupäällikön kuuleminen, varhaiskasvatuksen toiminnan esittely, varhaiskasvatusjohtajan kuuleminen
25.4.2023	Talous- ja hallintojohtajan katsaus, arviointikertomuksen valmistelu
23.5.2023	Tilintarkastajan raportointi, tilintarkastuskertomus, arviointikertomuksen allekirjoittaminen 2022

Vuoden 2021 arviointikertomus on käsitelty kunnanvaltuustossa 23.5.2022 § 30. Kertomus on merkitty valtuuston tietoon saatetuksi ja samalla valtuusto päätti

pyytää tarkastuslautakunnan esittämät selvitykset kunnanhallitukselta. Kunnanvaltuusto on saanut 14.11.2022 § 61 arviointikertomuksessa pyydetty selvitykset. Annetut selvitykset olivat ylimalkaiset. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnan toimintaa kehitetään kuntastrategian puitteissa. Tarkastuslautakunta edellyttää riittävän kattavia selvityksiä jatkossa.

Edellä kuvattujen tietojen perusteella tarkastuslautakunta antaa Kuntalain 121 §:n mukaisen arviointikertomuksen vuodelta 2022.

- **Tavoitteiden toteutuminen**

2.1 Kuntastrategia ja tavoitteiden asettaminen

Vuoden 2022 tilinpäätös muodostuu tilinpäätös –asiakirjasta (toimintakertomus, tilinpäätös, konsernitilinpäätös ja taseyksikkönä esitetty vesihuolto). Erillisenä raporttina tehdään henkilöstöraportti, mikä ei ole osa varsinaista tilinpäätöstä.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuusto päättäessään talousarviosta ja –suunnitelmasta, hyväksyy kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarviossa ja tilinpäätöksessä tavoitteita ja niiden toteutumia on selostettu talousarvion mukaisessa järjestyksessä. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt uuden kuntastrategian vuosille 2022–2025 kokouksessaan 4.4.2022 § 23. Uuden kuntastrategian tavoitteita toteutettiin jo vuoden 2022 kuluessa monin eri tavoin. Uudessa kuntastrategiassa korostetaan kuntalaisten ja eri sidosryhmien osallistamista kunnan kehittämiseen.

Valtuustokauden keskeisinä tavoitteina ovat:

Yhteisöllisyys: Kuntalaisten, vapaa-ajan asukkaiden ja sidosryhmien yhteisöllisyys ja aktiivinen osallistuminen

Ympäristö: Viihtyisän ja elävän kuntakeskuksen sekä maaseutumaisen asumisen kehittäminen

Yritystoiminta: Elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen

Visiona on ”Leikkiviä lapsia Puulan puhtaassa luonnossa”

- Visiomme hyvinvoivasta ja elinvoimaisesta Kangasniemestä vuonna 2025.

Kangasniemi on vuonna 2025 aktiivinen perheisiin panostava kunta, jossa on monipuoliset ja toimivat palvelut. Kunta saa voimaa eläväisestä keskustastaan, virkeistä kylistään ja aktiivisista yrityksistä ja järjestöistään. Kangasniemi tunnetaan puhtaasta luonnostaan ja sen ympärille rakentuvista virkistys- ja harrastusmahdollisuuksista.

Talousarvio 2022 on tehty kunnanvaltuuston 2022 hyväksymän kuntastrategian periaatteilla. Strategian mukaisesti Kangasniemi on vuonna 2025 aktiivinen perheisiin panostava kunta, jossa on monipuoliset ja toimivat palvelut. Kunta saa voimaa eläväisestä keskustastaan, virkeistä kylistään ja aktiivisista yrityksistä ja järjestöistään. Kangasniemi tunnetaan puhtaasta luonnostaan ja sen ympärille rakentuvista virkistys- ja harrastusmahdollisuuksista.

Valtuustokauden 2017–2021 keskeisinä tavoitteita ovat olleet:

1) kuntalaisten, vapaa-ajan asukkaiden ja sidosryhmien yhteisöllisyys ja aktiivinen osallistuminen

(Yhteisöllisyys)

2) Viihtyisän ja eläväisen kuntakeskuksen sekä maaseutumaiseman asumisen kehittäminen

(Ympäristö)

3) Elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen (Yritystoiminta)

Kuntastrategian mukaan asetettujen tavoitteiden täyttyminen vuoden 2022 talousarviovuoden aikana on esitetty vastuualueittain.

Jokaisella strategisella painopisteellä on asetettu useita tavoitteita valtuustokauden aikana toteutettavaksi. Samalla on määritelty miten tavoitteen toteutumista arvioidaan ja kenellä on vastuu tavoitteen saavuttamiseksi. Kuntastrategiassa asetettuja tavoitteita toteutetaan vuosittain talousarviossa hyväksytyillä talousarviovuoden tavoitteilla. Lisäksi toimintakertomuksessa on selvitetty laajemmin elinkeinoelämään ja markkinointiin liittyviä toimenpiteitä.

Em. määritteiden lisäksi talousarvio sisältää vastuualueittaiset tuloskortit, joissa on määritelty vastuualueittaiset tavoitteet. Samoin tuloskorkeissa on toiminnan laajuutta kuvaavia suorite- ja kustannustietoja. Tilinpäätösasiakirjoihin ja tehtäväalueisiin tutustumisensa perusteella tarkastuslautakunta tuo arviointikertomuksessaan esille lähinnä niitä asioita, joihin se on yksityiskohtaisemmin tutustunut tai joita sen mielestä ei ole riittävästi tuotu esille toimintakertomuksessa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KUNTASTRATEGIAN TOTEUTTAMISESTA
Kuntastrategia vuosille 2022–2025 on tarkastuslautakunnan näkökulmasta valmisteltu hyvin ja selkeästi. Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2022 talousarvion laadinnassa on otettu huomioon kuntastrategia. Tavoiteasetannassa tulee jatkossakin kiinnittää huomiota siihen, että tavoitteet ovat sellaisia, jotka tähtäävät kunnan strategisten päämäärien saavuttamiseen.
<i>Tarkastuslautakunta suosittelee, että</i>
<ul style="list-style-type: none">
<i>talousarvion tavoitteet kytketään selkeästi päivitettyyn strategiaan ja talousarviosta ilmenee, mihin strategian tavoitteeseen vuosittainen tavoite liittyy.</i>
<i>tavoiteasetannassa kiinnitetään huomiota siihen, että ne tähtäävät toimintojen kehittämiseen, joko palvelun laadun tai kustannustehokkuuden näkökulmasta.</i>
<i>kuntastrategian mukaan kunta saa voimaa eläväisestä keskustastaan. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että keskustan kehittämiseen varataan riittävät resurssit ja varataan riittävät määrärahat keskustan kehittämiseen ja elävöittämiseen. Tarkastuslautakunta edellyttää konkreettisia toimia asian kehittämiseksi jatkossa.</i>
<i>Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunta kykenee tuottamaan hyvinvointialueuudistuksen jälkeekin kuntalaisille kattavat palvelut kuntastrategian mukaisesti ja väestönlaskua saadaan hillittyä kunnan omilla toimenpiteillä</i>

2.2 Yleistä

Valtiontalouden tasapainottamistoimien vaikutukset ovat jo pitkään heijastuneet voimakkaasti kuntatalouteen. Selvimmin tämä näkyy kuntien valtionosuuksien määrässä. Valtionosuudet ovat pienentyneet valtionosuusleikkausten vuoksi. Lisäksi valtionosuuksien rahamäärä ei ole seurannut kustannusten todellista muutosta. Koronaepidemian kuntataloudelle aiheuttamien menojen kattamiseksi

ja tulomenetysten korvaamiseksi valtio lisäsi mittavasti kuntataloudelle annettavia valtionosuuksia. Jossain määrin tämä annettu kompensatio on osoittautunut jopa ylimitoitetuksi. Kuntien koronatukea maksettiin vuonna 2022 (2021) noin 770 milj. (2,4 miljardia) euroa. Kertaluonteiset koronatuot eivät ratkaise kuntatalouden rakenteellisia ongelmia. Kuntatalouden tilinpäätökset ovat olleet vuodelta 2022 vaihtelevia ja talouden epävarmuus tulee jatkumaan hyvinvointialueuudistuksen myötä.

Koronan välittömät vaikutukset jäivät edelleen vuonna 2022 kohtuullisen pieniksi. Kielteisimminkin tämä on näkynyt matkailu-, majoitus- ja ravintola-alan toiminnassa. Em. alan työllisyystilanne on heikentynyt ja samalla alan yritysten toimintaedellytykset ovat muodostuneet ongelmalliseksi.

Kuntatalous selvisi vahvana kolmannesta peräkkäisestä koronavuodesta, mutta rakenteellisia ongelmia on yhä ratkaisematta. Kangasniemen kuntatalous noudatti vallinnutta kehitystä ja vuodelta 2022 tehtiin talousarvion ylittänyt tulos. Uudet kriisikuntakriteerit painottavat konsernitilinpäätöksen lukuja, joka Kangasniemen kunnalla on taloudellisesti heikompi. Kertynyttä alijäämää ei kuitenkaan ole.

Kunnan talouden kehitys on ollut riippuvainen yleisestä verotulojen ja valtionosuuksien kehityksen lisäksi Essoten laskuttamien sosiaali- ja terveystoimen menojen kehityksestä. Vuosittaiset vaihtelut sosiaali- ja terveystoimen menojen osalta ovat olleet merkittäviä. Essoten toiminta on muodostanut olennaisen osan kunnan käyttötaloudesta. Ennen kaikkea talousarviossa pysyminen on tuottanut vaikeuksia. Vuosittain on jouduttu myöntämään olennaisiakin lisämäärärahoja em. toiminnalle. Valtion koronaepidemian kompensatioiden vuosi kunnan talouden tulos oli poikkeuksellisen hyvä.

Kunnan taloutta on tasapainotettu myös omilla toimenpiteillä. Vuoden 2019 lopulla tehtiin korjaavia toimenpiteitä yt-neuvottelujen kautta. Pysyvillä toimenpiteillä kunnan omassa palvelutoiminnassa talouden tasapainottamisella tavoiteltiin yhteensä 1,5 milj. euron kokonaisvaikutusta. Toimenpiteet vaikuttivat vuoden 2021 ja 2022 toimintaan ja tulokseen ja jatkuivat vielä myös vuoden 2022 aikana.

Hyvästä talousvuodesta huolimatta ikääntyvä väestö edellyttää kunnalta tulevaisuudessa mittavia sopeutustoimia. Väestörakenteen muutos näkyy vuosi vuodelta enemmän kunnan talousluvuissa. Missä määrin tämä väestön ikääntymiseen liittyvä kustannuspaine siirtyy mahdollisesti vuoden 2023 alussa perustettavalle maakunnalliselle organisaatiolle, jää nähtäväksi. Tämä muutos tulee vaikuttamaan jopa perustavan laatusesti kunnan saamiin valtionosuuksiin. Kunnan ja koko kunnallishallinnon tehtäväkenttä joutuu tämän vuoksi uudelleen tarkastelun kohteeksi.

2.3 Sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2022 talousarvio pohjautui kuntastrategiaan valtuustokaudelle 2017–2021. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että vuoden 2022 tilinpäätöksessä strategisten tavoitteiden toteutumisesta on edelleen esitetty niukasti. Lähinnä tuloskorteilta käy ilmi valtuuston eri palvelualueille esittämät tavoitteet ja niiden toteutumiset. Tarkastuslautakunta edellyttää jatkossa, että tavoitteiden toteumaa tulee kuvata kattavasti, selkeästi ja johdonmukaisesti sekä sitä, mitkä tavoitteet eivät ole toteutuneet. Palvelualuekohtaisissa tuloskorteissa on asetettu erilaisia tavoitteita ja niiden toteumia. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota, että talousarviossa ei ole määritelty sitovia eriä rahoitusosaan valtuustoon nähden.

2.3.1. Hallintopalvelut

Hallintopalvelut tuottavat keskitetysti henkilöstö-, talous- tietohallinto- ja asiantuntijapalveluita eri hallintokunnille päätöksenteon tueksi sekä vastaa kunnanhallituksen ja -valtuuston kokousten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Alla on esitetty tavoitteiden toteumia, tavoitetasoa ja toteutumista tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tietojen perusteella.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Hallintopalvelut, vastuhenkilö hallintojohtaja	
Kunnan hallinto- ja henkilöstöpalvelut toimivat sujuvasti ja asianmukaisesti	CaseM -asianhallintajärjestelmän koulutuksia on järjestetty ja niitä tullaan jatkamaan. Ohjelmatoimittaja ei ole pystynyt toimittamaan eSignature-toimintoa asianhallintajärjestelmään, joten kokousten pöytäkirjojen sähköinen hyväksyminen sekä sähköisen allekirjoituksen käyttöönotto siirtyy huhtikuulle 2023. Kunnan uuden intran kehittämistyö käynnistynyt ja otetaan käyttöön helmikuussa 2023.
Tietohallintopalvelut tukevat osaltaan kunnan palvelutuotannon avoimuutta, sujuvuutta ja tehokkuutta.	Asianhallintajärjestelmän Haka-hanke tuotannossa, hankkeen avulla kaavoitus- ja hankeasiat nähtävillä tavoitteen mukaisesti kunnan kotisivuilla julkaisuosiolla. Kunnassa otettiin käyttöön Digiturvamalli, jonka avulla on tarkoitus tuottaa lainsäädännön mukainen tiedonhallintamallin dokumentointi, henkilöstön koulutus ja kuvata toimintaprosessit, tietojärjestelmät ym. muu sähköinen ympäristö.
Työllisyyspalveluiden kehittäminen vastaamaan tulevaa kunnille siirtyvää järjestämistä. Kunnan eri yksiköt ja työpaja työllistää pitkäaikaistyöttömiä. Järjestöjen työllistämisedellytysten turvaaminen	Työsuunnittelijan rekrytointi toteutettu ja kunta on ollut mukana Mikkelin seudun kuntakokeilussa, joka tukee tulevaa järjestämistä vastuun muutosta. Kunta on aktiivisesti ottanut kantaa lainsäädännön valmisteluun. Hyvinvointialueen kanssa käytiin vuoropuhelua kunnassa järjestettävään kuntouttavan työtoiminnan turvaamisesta. Hyvinvointialueelle kunnasta siirtyi vuodenvaihteessa kuntouttavaan työtoimintaan yksi vakituinen ja yksi määräaikainen työvalmentaja. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 12/2021 10,2 % ja 12/2022 9,9 %. Työttömiä työnhakijoita oli joulukuun 2022 lopussa 203 henkilöä, joista pitkäaikaistyöttömiä 41 (20,2 %). Kunta maksoi työmarkkinatuen maksuosuutta vuonna 2021 264659 € ja vuonna 2022 251058 €.
Kunta on arvostettu ja tavoiteltu työnantaja. Työhyvinvoinnin ylläpito on osa jokaisen työntekijän ja esimiehen työyhteisötaitoja.	Intro-perehdyttämishjelma otettu käyttöön. Henkilöstön hyvinvointikartoitus toteutettiin joulukuussa ja sitä tullaan purkamaan ensi vuoden puolella. Yhteistyöryhmä on kokoontunut säännöllisesti ja siinä on käsitelty yhteistoimintalain mukaiset asiat.

Hallintopalveluiden alaisten toimintojen toimintatulot olivat talousarviossa 0,92 (0,89) milj. euroa ja toteutuma oli 1,02 (0,96) milj. euroa. Toimintakulut olivat talousarviossa 2,19 (2,0) milj. euroa ja toteutuma oli 2,41 (2,06) milj. euroa.

Nettomenot (toimintakate) talousarviossa olivat 1,27 (1,1) milj. euroa ja toteutuma oli 1,39 (1,10) milj. euroa. Nettomenot ylittivät talousarvion 124 321 eurolla. Edelliseen vuoteen nähden hallintopalveluiden alaisten nettomenojen määrä nousi 0,29 milj. euroa. Henkilöstömäärä oli edellisenä vuonna 15 (17,5), arvioitu määrä oli 15,5 (14) ja toteuma 17 (15).

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO HALLINTOPALVELUISTA
Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu hallintopalveluiden osalta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että henkilöstön tyytyväisyyttä seurataan järjestelmällisesti henkilöstökyselyjen ja kehityskeskustelujen kautta.
Työllisyyspalveluiden uudelleen organisoimnin yhteydessä on kiinnitettävä erityistä tarkkuutta työmarkkinatuen maksuosuuden hallintaan.
Kunnassa tulee huolehtia siitä, että henkilöstömäärä on oikein mitoitettu suhteutettuna asukaslukuun, nyt henkilöstömäärä on kasvanut.

2.3.2. Konserni- ja elinkeinopalvelut

Elinkeinopalvelujen tehtävänä on luoda edellytykset yritystoiminnan kehittymiselle paikalliset olosuhteet huomioiden. Toiminnalla pyritään vaikuttamaan kunnan elinvoimaisuuden parantumiseen. Alla on esitetty toiminnallisia tavoitteita, toteumaa ja suosituksia tarkastuslautakunnan näkökulmasta.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Konserni- ja elinkeinopalvelut, vastuhenkilö kunnanjohtaja	
Kunnan vetovoiman kehittäminen	Kokonaisnettomuutto oli +/-0, mutta syntyneiden ja kuolleiden erotuksesta johtuen luonnollinen väestömuutos oli -78Väkiluku oli vuoden 2022 lopussa 5 155. Uusia yrityksiä perustettu v. 2022 yht. 25 kpl (v. 2021 yht. 24kpl). Lopettaneita yrityksiä vuonna 2022 yht. 11 kpl (v. 2021 yht. 12 kpl) Työvoima joulukuussa 2022 yht. 2052 henkilöä (v. 2021 yht. 2059, ELY-keskuksen työllisyyskatsaus)
Kunnan ja yrittäjien keskinäisen yhteistyön vahvistaminen	Yrittäjien ja kunnan yhteisiä keskustelutilaisuuksia on pidetty säännöllisesti kerran kuukaudessa. Lisäksi yritystapaamiset lisääntyivät loppuvuonna elinvoimakehittäjän rekrytoinnin ja uuden elinvoima -hankkeen myötä. Kunnanjohtaja on jatkanut yritysten tapaamisia.

Uusia yrityksiä (brutto) oli 25 (24) ja työttömyysprosentti 9,9 (10,2) prosenttia. Etelä-Savon työttömyysprosentti oli 10,4 (11,2) prosenttia. Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että työttömyysprosentti on laskenut edellisvuodesta ja on alle Etelä-Savon työttömyysprosentin. Asukasmarkkinointia on syytä edelleen tehostaa, koska pandemian vuoksi tarvetta on väljempiin asumisympäristöihin. Asukasmäärä oli vuonna 2022 yhteensä 5155 (5230). Talousarviossa tavoitetta ei ollut määritetty (viim. vuonna 5400).

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KONSERNI- JA ELINKEINOPALVELUISTA
Tarkastuslautakunta korostaa, että kunnan vetovoimatekijöitä kehitetään, kuntaan saadaan uusia asukkaita ja väestömuutoksen kehitys saadaan positiiviseksi. Väestömuutoksen kääntyminen positiiviseksi vaatii konkreettisia toimenpiteitä ja oikeiden kohderyhmien saavuttamista.

Tarkastuslautakunta katsoo, että edelleen voimme tehostaa kunnan ja yrittäjien välistä yhteydenpitoa. Yritystasolla elinvoimakehittäjän ja kunnanjohtajan näkyvyys on jäänyt vielä melko vähäiseksi.

Tarkastuslautakunta korostaa, että on kunnan elinvoiman kannalta tärkeää huolehtia veto- ja pitovoimatekijöistä.

2.3.3. Sosiaali- ja terveystoimet

Palvelut tuottaa Etelä-Savon sosiaali- ja terveystoimien kuntayhtymä.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Sosiaali- ja terveystoimet	
Turvata laadukkaat lähipalvelut kuntalaisille	Palvelut säilyivät ennallaan vuonna 2022.

Sosiaali- ja terveystoimien alaisten toimintojen toimintatuloja ei ole arvioitu talousarviossa. Toteuma oli 0,91 (0,26) milj. euroa. Toimintakulut talousarviossa 28,71 (27,5) milj. euroa ja toteutuma oli 28,27 (26,83) milj. euroa. Nettomenot (toimintakate) talousarviossa olivat 28,71 (27,5) milj. euroa ja toteutuma oli 27,36 (26,57) milj. euroa. Nettomenot alittivat talousarvion 1,35 milj. eurolla.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMISTA

Tarkastuslautakunta pitää edelleen tärkeänä vähintään pitää palvelut ennallaan tai tarvittaessa tehostaa.

2.3.4. Kunnanhallitus yhteensä

Kunnanhallituksen alaisten toimintojen toimintatulot olivat talousarviossa 1,40 (1,1) milj. euroa ja toteutuma oli 2,72 (1,37) milj. euroa. Toimintakulut talousarviossa 32,57 (31,3) milj. euroa ja toteutuma oli 32,39 (30,41) milj. euroa. Nettomenot (toimintakate) olivat talousarviossa 31,16 (30,1) milj. euroa ja toteutuma oli 29,67 (29,04) milj. euroa. Nettomenot alittivat talousarvion 1,49 milj. eurolla.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO KUNNANHALLITUKSESTA YHTEENSÄ

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnanhallitus huomioi päätöksenteossa kuntastrategian mukaiset tavoitteet ja kiinnittää huomiota kunnan palvelurakenteen säilyttämiseen kustannustehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota hallintosäännön mukaisiin toimivaltuuksien noudattamiseen ja päätöksenteon riittävien perusteluiden kirjaamiseen päätöstekstiin.

2.3.5. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden tarkoituksena on tuottaa uuden kuntastrategian mukaisia sivistys- ja vapaa-ajan palveluita kustannustehokkaasti sekä edistää kuntalaisten hyvinvointia. Alla on esitetty toiminnallisia tavoitteita, toteumaa ja suosituksia tarkastuslautakunnan näkökulmasta.

Toiminnan tavoite	Toteuma
Hallinto- ja lautakuntapalvelut, vastuhenkilö sivistys- ja hyvinvointijohtaja	
Maakunnallisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tavoitteiden edistäminen sekä kunnallisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman toteuttaminen	Edellinen hyvinvointikertomuksen tavoitteita on saavutettu kattavasti, uusi kertomus ja suunnitelma on hyväksytty vuoden 2022 aikana.
Maakunnalliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden edistäminen ja paikallisen suunnitelman seuranta sen osana.	Edellisen suunnitelman tavoitteita on saavutettu laajalti, uusi suunnitelma on valmistunut vuoden 2022 aikana ja se on yhteensovitettu kunnallisen hyvinvointikertomuksen kanssa.
Paikallisen lapsi- ja perhetyön jatkaminen osana Etelä-Savon perhekeskustoimintamallia.	Perhekeskustoimintamalliin on osallistuttu, keskeisin toiminta on käsittänyt perhetupatoiminnan ja lapset puheeksi -koulutuksen toteuttamisen
Seutuopisto ja Mikkelin musiikkiopisto toteuttavat vapaata sivistystyötä vuosittain määritellyn talousarvion ja mahdollisen opetustuntitilauksen puitteissa.	Seutuopisto ja musiikkiopisto ovat toimineet suunnitellusti ja talousarvion puitteissa.
Toimiva joukkoliikenne mahdollistaa sekä työssäkäynnin että oppivelvollisuuden laajenemiseen liittyvän liikkumisen paikkakunnalla sekä lähikunnissa.	Pendelöinnissä ei ole olennaisia muutoksia. Oppivelvollisuuden laajeneminen on toteutunut suunnitellusti ja valvontaa on toteutettu.
Ehkäisevän päihdetyön työryhmän perustaminen vuoden 2022 aikana	Ehkäisevän päihdetyön ryhmä on perustettu ja aloittanut toimintansa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SIVISTYS- JA LAUTAKUNTAPALVEUISTA
<i>Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä toimivaa joukkoliikennettä, mikä parantaa työttömien työmahdollisuuksia ja siten edelleen laskee kunnan työttömyysastetta.</i>

2.3.6. Yläkoulun opetus

Toiminnan tavoite	Toteuma
Opetus/Yläkoulu, vastuhenkilöt lukion- ja yläkoulun rehtori	
Laadukkaan perusopetuksen järjestäminen	On toteutunut suunnitellusti
Oppilaan kohtaaminen yksilöllisesti ja erityisoppimistarpeet huomioiden	Oppilaat ovat edistyneet odotusten mukaisesti.

Oppilashuoltotyön kehittäminen yhteistyössä oppimisen pedagogiikan kanssa oppilaan kokonaisyhyvinvoinnin edistämiseksi	Oppilashuollon henkilöstö on osallistunut oppilashuoltopalaveriin kutsuttuna. Tuen tarve kunnan ulkopuolelta jatkuu edelleen.
Yläkoulun positiivisuus pedagogiikan kehittäminen oppilaan kohtaamisessa meneillään olevien hankkeiden ja vastuopettajien ohjastamana	Paras-koulu hanke on päättynyt 2021. Kiva-koulu toimintamallia toteutetaan jokaisena koulupäivänä ja henkilökunta tekee parhaansa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO YLÄKOULUN OPETUKSESTA	
<i>Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn kiinnitetään erityistä huomiota.</i>	
<i>Etenkin lasten- ja nuorten kanssa tehtävässä työssä on tärkeää tehostaa jalkautuvaa työtä lasten- ja nuorten pariin. Tavoitteena tulee olla edelleen suuntautuminen kohti ennaltaehkäisevää työskentelyotetta.</i>	

2.3.7. Lukion opetus

Toiminnan tavoite	Toteuma
Opetus/Lukio, vastuuhenkilöt lukion- ja yläkoulun rehtori	
Monipuoliset lukio-opinnot eri jatko-opintomahdollisuudet huomioiden	Monipuoliset lukio-opinnot ja syventävät kurssit toteutuneet eri oppiaineissa. Tieto jatko-opintopaikoista tulee viiveellä valtakunnallisesti.
Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen, opiskelijoiden kohtaaminen yksilöinä ja tukeminen oppimisen haasteissa.	Toteutunut.
Työelämään ja jatko-opintomahdollisuuksiin tutustuminen lukio-opintojen aikana	Työelämäjaksoja ja mahdollisuuksia jatko-opintokurkistuksiin on ollut kattavasti tarjolla.
Kansainvälistyvä lukiolainen	Toteutunut kotikansainvälistyminen unkarilaisen vaihto-oppilaan opiskeluun osallistumisen myötä. Finest Future hanke käynnistyi lukuvuoden aikana.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO LUKION OPETUKSESTA	
<i>Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu.</i>	
<i>Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä tehostaa pienen lukion houkuttavuutta myös tulevaisuudessa.</i>	
<i>Opinto-ohjauksessa tulee ottaa huomioon nykyajan moninaiset työmahdollisuudet jatko-opintoja suunnitellessa.</i>	

2.3.8. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut yhteensä

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden alaisten toimintojen toimintatulot talousarviossa olivat 0,55 (0,5) milj. euroa ja toteutuma oli 0,78 (0,72) milj. euroa. Toimintakulut talousarviossa olivat 10,24 (9,1) milj. euroa ja toteutuma oli 10,44 (9,56) milj. euroa. Nettomenot olivat talousarviossa 9,69 (8,7) milj. euroa ja toteutuma oli 9,66 (8,84) milj. euroa.

Hallinto- ja lautakuntapalveluiden toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti tavoiteasetannan mukaisesti. Koronaepidemia on vaikuttanut toimintasektorin palvelujen tuottamiseen. Varhaiskasvatus on järjestetty uuden varhaiskasvatuslain mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu.

Opetuksen kustannustehokkuuteen vaikuttaa merkittävästi oppilasmäärät. Perusopetuksessa yläkoulun oppilasmäärä oli 156 (149) oppilasta. Alakoulun osalta oppilasmäärä oli 296 (315) oppilasta. Lukion oppilasmäärä oli 77 (70) oppilasta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että koulurakennukset ovat viihtyisiä ja hyväkuntoisia.

Myös vapaa-aikatoimen toiminnalliset tavoitteet ovat olennaisin osin toteutuneet. Kirjaston osalla tavoitteena oli kasvattaa kirjastokäyntien määrää 50 000:een. Kirjastokäynnit olivat 37 250 (31 628). Tavoitetta ei tältä osin saavutettu. Elokuviissa kävijöiden määrä oli 1982 (1517). Kävijöiden määrä jäi kuitenkin talousarviosta huomattavasti, joka oli 3 500. Kävijämäärä liikuntapaikoissa oli 85 000 (83 300), joka ylitti talousarvion 15 000 kävijällä. Tapaturmia ei ole raportoitu.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUISTA YHTEENSÄ
--

Tarkastuslautakunta toteaa, että sivistys- ja hyvinvointipalveluiden tavoitteet ovat olennaisin osin toteutuneet. Vapaa-aikatoimen kävijämäärätavoitteet eivät täysin toteutuneet.
--

Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä sivistys- ja hyvinvointipalveluiden osoittamia resursseja hyvinvointia edistävillä järjestöillä ja seuroille.

2.3.9. Tekninen lautakunta

Hallinto ja lautakuntapalvelut pitävät sisällään lautakuntatyöskentelyn, kaavoituksen ja maankäytön, kunnan rakennuttamistoiminnan, vesihuoltolaitoshallinnon sekä romuajoneuvovalvonnan. Edellisten lisäksi toimintaan kuuluu myös kiinteistöveroprojekti. Alla on esitetty hallinto- ja lautakuntapalveluiden toiminnallisia tavoitteita, niiden toteumaa ja lautakunnan arvion.

Toiminnan tavoite	Toteuma
	Tekninen/Hallinto- ja lautakuntapalvelut, vastuuhenkilö tekninen johtaja

Kaavoituksen ajantasaisuus	Yleiskaavan päivitys on työn alla, luonnosvaihe on valmistelussa
Erilaisten toimintojen mahdollistaminen taajaman maankäytön osalta	Tavoite toteutuu. Elinkeinotoimintaan n. 6 ha, asuintontteja n. 40 kpl ja raakamaata n. 60 ha
Kiinteistövero-projektin läpivieminen	55 % kartoitettu
Sähköisen lupapalvelun kattavuus	Rakennus- ja toimenpideluvista haettu sähköisesti 95 %

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO TEKNISESTÄ LAUTAKUNNASTA	
<i>Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteet ovat olennaisin osin saavutettu.</i>	
<i>Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä vesiverkoston määrätietoista ja systemaattista etenemistä korjausvelan hoitamisessa.</i>	

2.3.10. Tekniset palvelut yhteensä

Teknisten palveluiden alaisten toimintojen toimintatuotot olivat talousarviossa 4,06 (3,6) milj. euroa ja toteutuma oli 4,13 (3,67) milj. euroa. Toimintakulut talousarviossa olivat 4,85 (4,5) milj. euroa ja toteutuma oli 4,95 (4,55) milj. euroa. Nettomenot olivat talousarviossa 0,80 (0,9) milj. euroa ja toteutuma oli 0,82 (0,88) milj. euroa. Teknisten palveluiden alaisissa toiminnoissa toimittiin kokonaisuutena lähes määrärahojen osalta talousarvion puitteissa. Yksittäisten tulosyksikköjen menomäärärahoissa ei tapahtunut erityisen merkittäviä poikkeamia.

Ruokapalveluiden tavoitteena oli vastuulliset elintarvikehankinnat, jossa kotimaisuusaste on 85 %. Toteutuma oli 90 (86) %, eli parempi kuin edellisvuonna. Aluetekniikan keskeinen tavoite oli pitää puistot ja yleiset alueet hyvässä kunnossa. Tavoitteessa onnistuttiin saavuttamaan. Tarkastuslautakunta kuitenkin huomauttaa, että kevyenliikenteen väylien kunnossapitoon pitää kiinnittää enemmän huomiota. Tavoitteena oli myös, että katuvalaistus pidetään hyvässä kunnossa. Tavoite oli 95 % katuvalaistuksesta toimii ja toteuma oli 88 (92) %. Tavoitetta ei saavutettu.

Vesihuoltolaitoksen keskeinen tavoite oli toiminnan keskeytymättömyys, jossa tavoitetasona pidetään sitä, ettei ole suunnittelemattomia keskeytyksiä. Toteuman mukaan yksi vesijohtoverkoston vuoto on ja siten tavoitetta ei täysimääräisesti saavutettu. Laskutettu vesi m³ on ollut 190 197 (195 319) ja tavoitteena 196 000 (196 000). Tavoitetta ei täysin saavutettu.

2.3.11 Tarkastuslautakunnan kokonaisarvio sitovista tavoitteista

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO SITOVIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA	
<i>Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että Pirtinpuiston ylläpidosta ja kunnosta huolehditaan riittävällä tehokkuudella. Puisto on keskustan ainoita todellisia keskustan nähtävyyksiä. Puiston ja torin yhteydessä tulee olla käytettävissä oleva saniteettitila.</i>	

- **Toiminnan arviointi**

Toimintavuoden aikana tarkastuslautakunta on tutustunut tarkastussuunnitelman mukaisesti yksityiskohtaisemmin joihinkin yksittäisiin toimintoihin. Tämän perusteella tarkastuslautakunta on edellä arvioinut tavoitteiden toteumaa, arvioinut toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja antanut tarpeen mukaan suosituksia toiminnan kehittämiseksi.

3.1. Toiminta ja talouskatsaukset

Vuoden aikana tarkastuslautakunta on saanut kokouksissaan ajankohtaista ja ajantasaista tietoa kunnan toiminnan ja talouden kehityksestä. Katsauksissa on todettu, että kunnan oman toiminnan kustannukset ovat pysyneet hallinnassa mutta sote-kustannusten todellisesta kertymisestä on suurta epävarmuutta. Toimintaan korona on vaikuttanut negatiivisesti, lähes kaikissa toiminnoissa on jouduttu järjestelyihin koronan vaikutusten vuoksi. Kuntalaispalveluja on jouduttu monella tavalla supistamaan ja heikentämään, mikä on vähentänyt palveluiden tuottamiseen käytettäviä kustannuksia vuosien 2020–2022 aikana. Koronaepidemian vaikutukset kunnallistaloudelle eivät ole olleet pelätyn suuruisia. Valtion kompensatiot kunnille ovat olleet edelleen hyvät.

3.2. Henkilöstö

Henkilöstöön liittyviä asioita selostetaan tarkemmin erikseen laadittavassa henkilöstöraportissa. Kunnan kokonaishenkilöstön määrä nousi edellisvuodesta ja oli 191 (188). Kunnan henkilöstömäärä aleni nykyiselle tasolle sote-henkilöstön siirryttyä ESSOTE:n palvelukseen vuoden 2017 alussa.

Henkilöstön sairauspoissaolot vaihtelevat vuosittain. Sairaspäivien määrä oli 2657 (2 101) päivää. Henkilöä kohden sairaspäivien määrä on n. 13,9 (11,6) päivää/vuosi. Tarkastuslautakunta pitää negatiivisena, että sairauspäivien määrä nousi edellisvuoden tasosta. Suurin sairauspoissaolojen aiheuttaja on tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudosten sairaudet. Sairaspäivien aiheuttama todellinen kustannus on riippuvainen siitä, minkä verran sijaisia tarvitaan poissaolojen paikkaajaksi. Työterveyspalvelujen kustannukset nousivat 88.787 eurosta 109 142 euroon. Työntekijää kohden kustannukset olivat 574 (472) euroa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunta suunnittelee ja laatii ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä sairauspoissaolojen vähentämiseksi ja seuraa poissaolojen kehitystä systemaattisesti. Työhyvinvoinnin kehittäminen, johtaminen ja esimiestyö on tärkeässä roolissa henkilöstön työhyvinvoinnin kannalta.

3.3. Kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen 2022

Tuloslaskelma, t€	TP 2021	TA 2022	TA+M 2022	TP 2022	Toteuma-%
Toimintatuotot	5 759	2 868	2 868	4 424	154,3
Toimintakulut	-44 521	-41 729	-44 518	-44 579	100,1
Toimintakate	-38 761	-38 862	-41 651	-40 155	96,4

Verotulot	21 798	20 285	21 653	21 571	99,6
Valtionosuudet	19 372	19 658	19 774	19 853	100,4
Rahoitustuotot ja -kulut	245	176	279	257	92,2
Vuosikate	2 654	1 257	55	1 525	2759,3
Poistot ja arvonalentumiset	-1 565	-1 570	-1 570	-1 507	96,0
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	1 089	-313	-1 515	18	-1,2

Tuloslaskelma toteutui lähes talousarvion mukaisena, lukuun ottamatta toimintatuottoja ja tilikauden tulosta. Toimintatulot pienenevät edellisestä vuodesta 1,335 milj. euroa tai 23,2 prosenttia mutta ylittivät silti talousarviossa arvioidun määrän 154,3 prosenttisesti. Toimintakulut olivat linjassa edellisvuoden ja talousarvion kanssa. Toimintakate heikkeni 1,394 milj. euroa eli 3,6 prosenttia. Verotulot ja valtionosuudet olivat myös linjassa sekä edellisvuoden että talousarvion kanssa.

Tilikauden vuosikate oli 1,525 milj. euroa, joka on yli suunnitelman mukaisten poistojen. Kestävässä kuntataloudessa vuosikate kattaa poistot. Kertynyt ylijäämä oli lähes noin 18 000 euroa (1,089 milj. euroa), mikä on hieman parantanut kuntatalouden taloudellista asemaa. Tästä ei voi kuitenkaan vetää johtopäätöstä, että kunnan talous olisi pysyvämminkin parantunut.

Toteutunut vuosikate ja ylijäämä olivat selvästi parempia kuin mitä varsinaisessa talousarviossa ennakoitiin. Koronan vaikutus talouteen jäi edelleen huomattavan vähäiseksi.

3.4 Kokonaistalouden tunnusluvut 2022–2021

Kangasniemen kunta	2021	2022
Toimintatuotot/ -kulut	7 %	10 %
Vuosikate % poistoista	170 %	101 %
Vuosikate / asukas	508 €	296 €
Omavaraisuusaste	58,2 %	63,0 %
Suhteellinen velkaantuneisuus	41,9 %	33,3 %
Kertynyt ylijäämä / asukas	8 616 €	8 635 €
Lainakanta / asukas	2 919 €	2 505 €

Kuten taulukosta huomataan, kunnan keskeiset tunnusluvut ovat osittain parantuneet. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta ja alijäämän sietokykyä. Omavaraisuusaste oli 63,0 (53,2) %. Omavaraisuusaste on yli 10 %

alle maan keskitason. Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo sen, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvitaan vieraan pääoman takaisin maksuun. Suhteellinen velkaantuneisuus oli 33,3 (41,9) %, joka on parantunut edellisvuodesta. Lainakanta oli 12,911 (17,048) milj. euroa ja asukasta kohden lainaa oli vuoden lopussa 2 505 (2 919) euroa. Lainamäärä aleni alhaisen investointitoiminnan ja odotettua paremman tilikauden tuloksen vuoksi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS

Tarkastuslautakunta suosittelee edelleen asettamaan kunnalle ja kuntakonsernille tunnusluvuille tavoitetasot ja konsernille taloudelliset tavoitteet.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että konserniyhtiöiden strategiset tavoitteet tulisi olla nähtävänä.

Positiivisena huomiona tarkastuslautakunta haluaa tuoda esiin lainakannan laskemisen ja tähän tulee myös jatkossa kiinnittää riittävä huomiota, mutta muistettava on myös tarvittavien investointien toteuttaminen.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tulevaisuudessa hyödynnetään hankerahoitusten mahdollisuuksia koko kunnan elinvoiman kehittämisessä.

Tytäryhtiöiden puolesta taattujen lainojen määrä oli n. 3,19 (3,34) milj. euroa. Muiden puolesta annettuja takauksia oli 0,98 (1,07) milj. euroa. Takausvastuiden määrä on yhteensä 4,17 (4,41) milj. euroa. Vastuiden määrä aleni edellisvuodesta sekä konsernitakausten että muiden osalta.

Tilinpäätös sisältää konsernitilinpäätöksen. Konserni koostuu neljästä tytäryhtiöstä ja kolmesta kuntayhtymästä. Konsernin tulos on alijäämäinen -0,5 (ylijäämäinen 1,06) milj. euroa ja kertynyttä ylijäämää on konsernitaseessa yhteensä 0,25 (1,07) milj. euroa. Konsernitaseen loppusumma on 50,853 (54,392) milj. euroa. Kuntakonsernin lainakanta oli 21,700 (25,636) milj. euroa. Lainamäärä aleni selvästi edellisestä vuodesta. Alentuminen tapahtui osittain kunnan lainamäärän alentumisen myötä. Asukasta kohden konsernilainat ovat 4 210 (4 827) euroa, ja konsernilainat ja vastuut 4 458 (4 859) euroa.

Kunnan konsernille asettamat tavoitteet liittyivät lähinnä vuokra-asuntoihin. Tavoitteena oli sopivan asunnon järjestäminen kullekin asunnonhakijalle ja tyhjien asuntojen määrän vähentäminen. Käyttöaste on ollut 92 (86,5) %, mikä ylitti reilusti tavoitellun 87 %. Tarkastuslautakunta suosituksen mukaisesti vuonna 2022 että tavoitetason mukainen käyttöaste on esitetty. Kunnan vuokra-asunnot tulee olla olennainen osa kunnan kiinteistöstrategiaa. Tilatarkasteluissa on aina oltava mukana kaikki konserniin kuuluvat kiinteistöt. Tarkastuslautakunta rohkaisee kehittämään kunnan ja tytäryhtiöiden välistä yhteistyötä. Kunnan kiinteistöstrategia tulee saattaa ajan tasalle huomioiden tulevaisuuden tarpeet. Hyvinvointialueuudistus tulee vaikuttamaan kunnan kiinteistöstrategiaan.

3.5 Talousarvion toteutuminen

Käyttötalouden määrärahojen sitovuustaso on vastualueen bruttomenot ja -tulot. Talousarviossa menomäärärahat olivat 47,719 (44,951) milj. euroa. Talousarvion

toteutuma oli 47,875 (44,601) milj. euroa. Toteutuneet menot ylittivät talousarvion 0,156 milj. euroa eli 0,3 noin prosenttia. Talousarviossa tulomäärärahoja oli 6,068 (5,199) milj. euroa ja toteutuma oli 7,719 (5,839) milj. euroa. Tulot ylittivät talousarvion 1,651 milj. euroa eli 27,2 prosenttia. Nettona (nettomenot) käyttötalous toteutui 1,5 (1,0) milj. euroa talousarviota pienempänä.

Henkilöstökulut ylittivät arvioidun määrän 0,3 milj. euroa. Sosiaali- ja terveystalouden menot ovat 28,268 (26,830) milj. euroa. Koronatuotot ovat olleet yhteensä noin 0,91 (0,97) milj. euroa.

Käyttötalouden yksittäisten määrärahojen ylityksiä oli hallintopalveluissa menoissa 0,223 (0,076) milj. euroa ja tuloissa 0,099 (0,071) milj. euroa talousarviomuutosten jälkeen. Hallinto- ja ltk-palveluiden menot alittivat (ylittivät) talousarvion 0,009 (0,362) milj. euroa ja tulot vastaavasti ylittivät 0,120 (0,074) milj. euroa. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut yhteensä ylittivät talousarvion menojen osalta 0,201 (0,424) milj. euroa ja tulojen osalta 0,236 (0,268) milj. euroa. Rakennus- ja aluetekniikan menot ylittivät 0,146 (0,104) milj. euroa ja tulot 0,067 (0,088) milj. euroa talousarvion. Varhaiskasvatuksen menot ylittivät 0,049 (0,112) milj. euroa ja tulot 0,214 (0,106) milj. euroa talousarviossa arvioidun määrän.

Kunnan investointien budjetoitu määrä oli 1,807 (1,671) milj. euroa. Toteutuneet investoinnit olivat 1,008 (0,684) milj. euroa. Talousarviossa investointituloja ennakoitiin kertyvän 0,200 (0,200) milj. euroa ja toteutuma oli 0,172 (0,013) milj. euroa. Investointien nettotuloksi tuli 0,835 (0,670) milj. euroa.

Euromääräisesti merkittävimpiä investointeja olivat päiväkodin uusi osasto (0,339 milj. euroa) ja Lastutien saneeraus (0,125 milj. euroa). Kunnan tulee arvioida investointeja suhteessa muuttuvaan palvelutarpeeseen ja investointien osalta tulee olla riittävät vaihtoehtolaskelmat. Tarkastuslautakunta korostaa, että investoinneissa tulee käyttää tarveharkintaa, vaikka investointiin saataisiin valtionavustusta.

3.6 Vesilaitos

Vesilaitoksen tulos on 71 358,13 (1 136,84) euroa alijäämäinen. Laitoksen liikevaihto aleni 2,1 %. Laitoksen kokonaiskustannukset nousivat edellisestä vuodesta. Henkilöstökulut kasvoivat euroa 4 613,83 edellisestä vuodesta. Laitoksen myymän veden määrä oli 190 197 (195 319) m³ ja se aleni (2,6) %. Laskutetun jäteveden määrä oli 137 076 (143 993) m³. Tilinpäätöksessä ei kerrota käsitellyn jäteveden määrää. Aikaisempina vuosina käsitellyn jäteveden määrä on ollut suuri suhteessa myytyyn vesimäärään. Vesilaitoksen kustannuksista n. 31,8 % muodostuu poistoista. Peruspääomalle ei makseta sisäistä korkoa.

• Yhteenveto

Vuoden 2022 toimintaa ja taloutta vaikutti edelleen koronapandemia. Suomen pankin ja valtiovarainministeriön talouskatsausten mukaan talouskasvu oli vahvaa vielä alkuvuonna 2022 samalla kun koronarajoituksia purettiin Suomessa

ja koko Euroopassa. Kuitenkin Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, energiakriisi, nopea inflaatio sekä nousevat korot heikensivät kansainvälisiä talousnäkyelmiä, mikä heijastui myös Suomen talouteen.

Koronapandemian jälkeinen toiminta on lähtenyt tavoitteellisesti käyntiin. Valtion puolesta on useaan otteeseen viime vuosina lisätty kuntien valtionapuja koronamenetysten ja haittojen korvaamiseksi. Käytännössä kuntataloudelle lisäkulut ovat jääneet maltillisesti ja valtion kompensatiot valtionosuuksien korotusten muodossa ovat olleet hyvinkin riittäviä. Hyvinvointialueuudistus tulee aiheuttamaan epävarmuutta kunnan valtionosuuksien kertymiseen ja toiminnan tarkoituksellisuutta tulee jatkuvasti tarkastella.

Tilikauden ylijäämä 18 750,43 euroa on olosuhteisiin nähden hyvä tulos kunnalta. Alkuperäisen talousarvion perusteella odotettiin 313 216 euroa alijäämää ja muutetun talousarvion perusteella 1,5 milj. euron alijäämää. Kunnan toiminnassa on saatu kustannussäästöjä. Kunnan käyttötalouden talousarvio toteutui kohtalaisesti ja suuria tai olennaisia määrärahojen ylityksiä ei käytännössä ollut. Investointitoiminta jäi alhaiselle tasolle.

Kunnan talous on tasapainossa ja toteutunut lievä ylijäämä oli positiivinen asia kuntataloudessa. Ylijäämää on kertynyt yhteensä 8,6 milj. euroa. Kertynyt ylijäämä muodostaa hyvän puskuria mahdollisesti heikommillekin toimintavuosille. Koronaepidemian aiheuttamat ylimääräiset tuet ja avustukset ovat vuonna 2022 vähentyneet huomattavasti ja toimintaympäristö alkaa olla normalisoitunut siltä osin. Tämä tarkoittaa sitä, että kuntataloudessa voi olla edessä heikompia vuosia. Osaksi tämä johtuu siitä, että valtion lisätyt valtioavut loppuvat ja patoutunut terveyspalvelujen kysyntä ja siihen vastaaminen tulee aiheuttamaan enenevässä määrin kustannuksia. Asukasluvun jatkuva alentuminen on riski taloudelle. Samoin kunnan vanhusvoittoistuva väestö tulee vaatimaan enemmän terveydenhuollon ja hoivan resursseja. Kunnan investointitahti pitäisi pystyä toteuttamaan siten, että lisävelkaantumiselta vältytään. Tulevina vuosina kunnan taloudellista kantokykyä arvioidaan myös konsernin näkökulmasta. Konsernitasollakin kunnan talous on kohtuullisessa kunnossa alijäämästä huolimatta.

Kunnan strategia on vahvistettu vuosiksi 2021–2025. Strategiassa asetettuja tavoitteita toteutetaan vuosittain talousarvion kautta. Strategiset tavoitteet ovat pitemmän aikavälin tavoitteita. Strategian toteuttamiseksi tehtävistä toimista tilinpäätöksessä tulisi olla selkeämpi selostus.

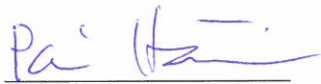
Hyvinvointialue aloitti toimintansa 1.1.2023, mikä aiheuttaa merkittäviä muutoksia palvelurakenteessa. Kunnan väkiluvun pysyttäminen nykyisellään tai sen kasvattaminen on edelleenkin yksi tärkeimmistä kunnan tavoitteista. Vähenevällä asukasmäärällä on vaikea rahoittaa väestön ikääntymisen mukanaan tuomia kustannuksia. Mikäli väestökehitys pysyy negatiivisena, tulee strategiassa varautua sopeutustoimiin.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan taloutta on kokonaisuudessaan hoidettu valtuuston päätösten mukaisesti. Talousarvion toteutumaa on seurattu ajantasaisesti. Valtuuston määrittämät toiminnalliset

tavoitteet on saavutettu kohtuullisen hyvin koronasta huolimatta. Alijäämän kattamistarvetta ei ole kunnassa tai kuntakonsernissa.

Allekirjoitukset

Kangasniemellä 31. päivänä toukokuuta 2023

Pasi Hänninen
Puheenjohtaja

Simo Hokkanen
jäsen

Vesa Paronen
jäsen

Sirpa Sappinen
jäsen

Anne Puikkonen
jäsen